

kijnorchis en Handekenskruid (*Orchis latifolia*) voorkomt. Tussen het riet vinden we Gele Lis en Waterscheerling.

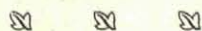
Nu is een plas bereikt, de z.g. kreek. Deze zullen we aan de rechterkant volgen. De voornaamste plant, die we hier in het voorjaar kunnen vinden is de Keverorchis die hier erg groot is. Verder vinden we nog slechts de planten, die we reeds langs de dijk en in de „Wildernis” vonden, behalve dan de Orchideetjes. Zo we verder lopen langs deze sloot komen we weer op de plaats uit waar de tocht begonnen is.

Hierboven heb ik getracht enigszins een overzicht te geven van de plantengroei van de „Wildernis” doch deze is vooral wat betreft de grassen nog niet voldoende onderzocht. De grootte van de eigenlijke „Wildernis” en het Bijenorchisweitje is ± 100 bij 15 meter. Het gedeelte langs de dijk ± 500 bij 20 meter (deze schattingen zijn zo maar op 't gezicht gedaan).

Eenmaal, lange tijd geleden, was een groot gedeelte van de polder, waarvan nu een stukje wild gebleven is, zo'n Wildernis, mogelijk zelfs was de hele polder zo. Wat zal het daar toen wel fijn geweest zijn. Stel je voor midden tussen de zeeklei een stuk grond van (ruw geschat) 2 km bij 700 meter volgegroeid met wilgen, riet, kleurige bloemen, misschien wel mooie groote populieren en een onderbegroeiing van de mooiste orchideetjes en allerlei andere planten. Wat een lustoord zal dat wel geweest zijn en wie weet wat voor mooie planten daar nog meer gestaan hebben. Wie weet is daar niet een heel veld met Bijenorchis bedekt geweest en stond er nog niet veel meer Muggenorchis. Ook hier is het weer gelijk we overal zien gebeuren de mens geweest, die al dat schoons vernietigd heeft en nu, nu loopt dat kleine hoekje ook nog gevaar vernietigd te worden. Een boer heeft het Bijenorchisweitje gepacht voor het hooi. Dat weitje komt nu volgend jaar vrij en nu wil men de hele „Wildernis” plus het stuk langs de dijk verpachten voor het laten grazen van vee. Als we dan volgend jaar onze „Wildernis” weer opzoeken vinden we een vertrapte en kaalgevreten modderpoel en zullen we misschien als troost enige stukken verfromfaaide plantjes vinden en uit de vindplaats concluderen, dat dat de Bijenorchis of de Muggenorchis is. En wat is daartegen te doen? Wat moeten wij daartegen beginnen? Zou het hoekje het wel waard zijn beschermd te worden? Ik weet het niet, maar ik vrees er eigenlijk wel een beetje voor. Het lijkt mij wel wat te nietig toe. Als het nu nog zo groot als vroeger was, ja dan zou ik onmiddellijk een verzoek indienen bij de Vereeniging tot behoud van Natuurmonumenten. Als men het nu af zou draden, zou meteen het mooie van het landschap bedorven zijn en binnen de omdrading zou men net als in een kippenren zitten. Bordjes met Verboden toegang en het bekende art. lijkt mij wel mogelijk toe, maar wat stoort een plantenvriend zich daaraan? Die is altijd bijziende als hij een bordje ziet staan. Ik vind het zo zonde, dat het studieveldje der Schouwsche N.J.N.-ers te niet gaat, maar toch zullen wij het aan moeten zien. Wij zullen de zo typische plantengroei dan niet meer kunnen bestuderen en bewonderen, want eigenaardig is zij, dat is zeker. Hier staat Muggenorchis, daar Strandzoutgras. Wat verderop Wespenorchis en kort daarbij Zeeschijnsparrie (*Spergularia media*). Onwillekeurig kijkt men naar de donkere aarde, hoe zou die wel zijn saamgesteld? Stellig zal het wel heel interessant zijn grondmonsters daar genomen, te laten onderzoeken. Mogelijk is daar nog wel iets bij van wetenschappelijke waarde. Want waar ergens in Nederland vindt men zo'n schorren- en duinplantencombinatie?

September 1936.

NICO J. BEIJE.

NOVEMBER.

De algemeene bladerval gebeurt meestal omtrent het midden van de maand. Eiken, beuken, ahorns kunnen hun blad lang houden, maar zijn het dan opeens kwijt. Zij geven den massalen herfst-bladerregen. De populieren en in het bijzonder de abelen doen het heel anders. Die laten al in het begin van October, soms eerder nog, veel blad los en dat gaat dan langzamerhand en beetje bij beetje zoo voort totdat in December nog enkele blaadjes

fladderen aan jonge takken. De hazelaars blijven prachtig geel tot in de derde week van November, maar hebben dan niet eens een nachtvorst nodig, om opeens kaal te staan. Sommige seringen houden het heel lang uit, de grondloten houden hun blad tot na Sinterklaas. Op beschutte plaatsen in het bosch blijft de Rode Ribes wel den heelen winter groen, totdat de voorjaarsknoppen ontluiken.

Twee jaar geleden heb ik u gevraagd, of u er eens op wilde letten, hoe de oplichting na den bladerval nieuwen groei in den boschbodem zou wekken. Inderdaad komt er dan schot in den groei van de mossen. Aaronskelk, die in het begin van de maand zijn groeipieken vertoonde stond 20 November '36 vol in blad.

Dozijnen plantensoorten blijven volharden in herfstbloei, maar de Gaspeldoorn komt nu om zoo te zeggen „versch” in bloei, begint dus nu zijn nieuwe jaar. Wat hij er aan heeft, weet ik niet.

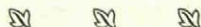
De Groene Specht delft alweer vlijtig naar mieren in het grasveld. Dat lijkt toch wel vooral winterwerk voor hem te zijn. Naast de roodborstjeszang krijgen we nu weer lijsters te hooren, zoowel Groote Lijster als Zanglijster en beide heel behoorlijk vóór zonsopgang. Pimpelmeezen eten zaad van de Teunisbloemen en de Vinken pikken de dikke zaden uit de stekelige vruchten van de doornappels. Ze kennen ook de waterzuringen en de windende boekweit als voedsel-leveranciers. De bottels van de wilde rozen behooren eigenlijk aan de groenvinken, maar de merels weten er ook raad mee, slikken ze in hun geheel in. Daardoor zijn de merels de rozenzaaiers. De groenvinken hier zijn in November al duidelijk gepaard.

Het is niet waar, dat de konijnen door den nood gedwongen, als in den barren winter sneeuw den grond bedekt, tot schorsvraat overgaan. In de zachte November van 1935 begonnen ze al in het midden van de maand en al spoedig hadden de kardinaalsmutsjes in het duin witte kousen aan. Jaar op jaar stimuleeren de konijnen de ontwikkeling van wortelot van de kardinaalsmutsjes, en ze treden zoo op als kweekers of tuiniers. Als de konijnen eenmaal verdwenen zijn, zal het kardinaalsmutslandschap een heel ander uiterlijk krijgen. Ze komen dan meer op stam.

In November betrekken de buizerden ons duin. Wij hebben hier in 't Kennemer duin iederen winter gemiddeld een dozijn gewone buizerden, een stuk of vier ruigpoten en één of twee zeearenden. Ook torenvalken den heelen winter door, een enkele slechtvalk en veel eksters. Houtsnippen komen in Bloemendaal wel tusschen de huizen en geregeld in Thijsses Hof in eikenhak-hout en onder de duindoorns.

Nu de bladeren van de boomen zijn en de planten minder verdampen geeft iedere flinke regenbui een stijging van het grondwater. In 1935 ging de waterspiegel van den vijver in den Hof in November twee decimeter omhoog.

JAC. P. TH.

BOEKBESPREKING.

CATH. COOL en Dr. H. A. A. v. D. LEK. *Paddenstoelenboek* Iste deel, 3e druk (W. Versluys. 272 p.p. 8 gekleurde platen en 78 andere illustraties. Prijs ingen. f 2.50, geb. f 3.—.

Bij de aankondiging van den derden druk van het tweede deel heb ik gezegd, dat dit Paddenstoelenboek eenig in zijn soort is en alles overtreft wat van dien aard in de wereld is verschenen als inleiding tot de kennis der paddestoelen.

Ook in dit eerste deel heeft Dr. v. d. Lek belangrijke uitbreidingen en verbeteringen gegeven. Het is een groot voordeel, dat in verband met de groepen der paddestoelen ook de andere afdeelingen van de Zwammen behandeld zijn.

Als nieuw hoofdstuk vinden we: Paddestoelen en boomen, als boomvernielers en als helpers in het bosch. Uitvoerig wordt de Mykorrhiza besproken met het „vast verbond” tusschen *Larix*